

Izvještaj Komisije za ocjenu magistarskog rada *Valentnost deverbativnih imenica u njemačkom i crnogorskom jeziku* kandidatkinje Gorice Harović, i predlog komisije za odbranu

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET, NIKŠIĆ

NASTAVNO-NAUČNOM VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA U NIKŠIĆU

Vijeće Filološkog fakulteta na elektronskoj sednici održanoj od 16. do 19. 03. imenovalo nas je u Komisiju za pregled i ocenu magistarskog rada pod naslovom **VALENTNOST DEVERBATIVNE IMENICE U NJEMAČKOM I CRNOGORSKOM JEZIKU** kandidatkinje **Gorice Harović**, studentkinje poslediplomskih studija na Filološkom fakultetu u Nikšiću.

Komisija u sastavu prof. dr Smilja Srdić sa Filološkog fakulteta u Beogradu, mentor, prof. dr Annette Đurović sa Filološkog fakulteta u Beogradu, član, i prof. dr Sonja Nenezić sa Filološkog fakulteta u Nikšiću, predsednik komisije, ima čast da nakon pregleda magistarskog rada podnese Vijeću sledeći

IZVEŠTAJ

Master rad Gorice Harović ima 90 stranica i sadrži uz Predgovor, Apstrakt i Literaturu i sledeća poglavlja: **1. Uvod ; 2. Teorijski okvir rada; 3. Metodološki okvir rada; 4. Analiza korpusa; 5. Statistička analiza; 6. Zaključak.**

Kako kandidatkinja u predgovoru ističe, odabir teme rezultat je dugogodišnjeg bavljenja sintaksičkim fenomenima prema modelu dependencijalne gramatike. Dependencijalna gramatika (takode: gramatika zavisnosti) koja se bazira na teoriji valentnosti najplodniju primenu našla je upravo u oblasti sintakse. Iako su, zbog bogatstva morfoloških formi, svi

jezici proistekli iz nekadašnjeg srpskohrvatskog veoma pogodni za dependencijalna istraživanja, ovaj gramatički model ostao je do današnjeg dana prilično stran domaćim lingvistima. Zato je dodatni povod za bavljenje ovom temom – približiti teoriju valentnosti i crnogorskoj lingvistici.

U uvodnom delu kandidatkinja se prvo bavi nastankom teorije valentnosti. Sam termin je francuski lingvista Tenijer preuzeo iz hemije i uveo u nauku uo jeziku. Valentnost označava sposobnost jezičkih jedinica da vezuju za sebe određeni broj specifičnih elemenata koji moraju biti u određenom obliku. Ovu sposobnost Tenijer pripisuje glagolu koji time postaje strukturni centar rečenice. Tako npr. glagol *jesti* vezuje uz sebe dva specifična elementa – u nominativu i akuzativu (*Petar jede čokoladu.*), dok glagol *pokloniti* ima sposobnost da uz sebe veže tri specifična elementa - u nominativu, akuzativu i dativu (*Otac je poklonio sinu knjigu.*)

Iako se prema Tenijerovom učenju valentnost pripisuje samo glagolima, ubrzo postaje jasno da je poseduju i neke druge vrste reči, pre svega imenice i pridevi. Sposobnost vezivanja specifičnih elemenata uz sebe pokazuju, pre svega, imenice nastale od glagola. Imenice nasleđuju od glagola od kojih su izvedene ne samo valentnost već, najčešće, i klase/vrstu dopuna. Pod dopunama se podrazumevaju oni atributi koji su uslovljeni valentnošću imenice, tj. specifični su za određenu potklasu imenica (nem. „subklassenspezifisch“), npr. *Nada u bolju budućnost, skok u vodu.*

Kao jezička baza istraživanja poslužile su nemačke i crnogorske dnevne novine.

U 2. poglavlju prezentovana su teorijsko-metodološka polazišta rada. Povučena je razlika između tradicionalnog gramatičkog modela, gramatike neposrednih konstituenata, koja u analizi rečenice kao osnovne jedinice sintakse polazi od para predikat:subjekat i dependencijalne gramatike koja se bavi hijerarhijskim ustrojem rečenice u kojoj je glagol vrhovni regens od koga posredno ili neposredno zavise svi ostali elementi rečenice. Tenijerovo poimanje odnosa u rečenici najviše sledbenika našlo je među nemačkim germanistima. Za razliku od rodonačelnika teorije valentnosti, oni u fokus svojih istraživanja stavljaju i imenice i pridev. U radu su predstavljena tumačenja valentnosti imenice najznačajnijih nemačkih zagovornika ovog gramatičkog modela (Teubert, Behagel, Brinkmann, Bondzio, Helbig ...). Jezička konstrukcija u kojoj je imenica glava/nukleus naziva se nominalna fraza. Sateliti imenice su njeni atributi. Ukoliko su uslovljeni valentnošću imenice, oni su njene dopune. U radu su se u fokusu našle one deverbativne

imenice kod kojih su, uprkos prisustvu određenog stepena leksikalizacije, zadržani semantika i potencija otvaranja slobodnih mesta za specifične elemente glagola od kojih su nastale. Na osnovu morfo-sintaksičkih svojstava dolazi se do klasa dopuna: dopuna u genitivu, dopuna u dativu, prepozitivna dopuna, direktivna dopuna, instrumentalna i verbatimna dopuna. U 3. poglavlju iznosi se osnovna hipoteza (*Pretpostavlja se da deverbativna imenica u njemačkom i crnogorskom jeziku najčešće zadržava valentnost glagola od kog je nastala*, up. str. 46), navodi metoda istraživanja i dnevne novine na nemačkom i crnogorskom jeziku koje su poslužile kao jezička baza istraživanja. U centralnom delu rada analiziraju se ekscerpirani primeri iz korpusa. Potvrđeni primeri su sistematizovani po klasama dopuna – dopuna u genitivu, dativu, prepozitivna, direktivna, instrumentalna i verbatimna dopuna. Za oba jezika se navodi forma dopune i pozicija u odnosu na regirajuću imenicu (pozicija u prednjem ili zadnjem polju fraze). Valentnost imenice dovodi se u vezu sa valentnošću odgovarajućeg glagola. Tako se npr. za subjekatski genitiv navodi da u odgovarajućoj rečenici ima ekvivalent u formi nominalne fraze u nominativu u funkciji subjekatske dopune, up. *das Versprechen der Regierung* /*obećanje vlade* → *die Regierung verspricht* / *vlada obećava*. Usto se navodi i ekvivalent na semantičkom planu (u konkretnom slučaju funkcija **agensa**), mogućnost realizacije dve dopune uz imenicu (*Sobhanins Versprechen größerer Wohnungen* / *gušenje posebnih identiteta dominantne nacije*, kao i mogućnost komutacije, up. *Hilfe von Kardinal Ratzinger*. Upotreba konkurentne forme služi najčešće za izbegavanje potencijalnih dvosmislenosti u tumačenju (nem. *Bedrohung des politischen Gegners* vs *Bedrohung durch den politischen Gegner*; crn. *gušenje posebnih identiteta dominantne nacije* vs *gušenje posebnih identiteta od strane dominantne nacije*) ili iz stilskih razloga: *vještačenje vještaka građevinske struke* vs *vještačenje od strane vještaka građevinske struke*. Na kraju analize svake od klasa imeničkih dopuna daje se tabela osnovnih i konkurentnih formi za kontrastirani jezički par i ističu razlike između nemačkog i crnogorskog jezika (npr. crnogorski ne poznaje saksonski genitiv, nemački zbog sistemskih razlika dopunu u instrumentalu). U okviru statističke analize, u 5. poglavlju, utvrđuje se frekventnost svake od klasa dopuna, najčešće forme i pozicija u nominalnoj frazi. Na osnovu analize 735 nominalnih fraza u nemačkom i 699 fraza u crnogorskom jeziku, kandidatkinja konstatuje da deverbativna imenica najčešće otvara slobodno mesto za dopunu u genitivu (55,51% i 73,10%) i za prepozitivnu dopunu (36,60% i 15,45%), dok su ostale dopune manje frekventne – u nemačkom jeziku potom slede direktivna dopuna sa 6,80% i verbatimna dopuna sa 1,09%; u crnogorskom manji procenat beleže dopuna u dativu (4,43%), direktivna dopuna (3,86%), verbatimna dopuna (2,29%) i instrumentalna dopuna (0,86%). Zahvaljujući provedenom

empirijskom istraživanju, kandidatkinja na kraju konstatuje da se istraživanje valentnosti imenice sa aspekta valentnosti glagola pokazalo opravdanim i smislenim – deverbativne imenice nasleđuju od glagola ne samo leksičko značenje, već i njihovu valentnost. Valentnost je prvenstveno semantički određena. Tako subjekatski i objekatski genitiv nasleđuju semantičke uloge agensa i pacijensa. U ostalim slučajevima reč o sintaksičko-semantičkoj podudarnosti - dopuna zadržava isto značenje i formu, npr. ablativni genitiv.

Rad **Gorice Harović** pod naslovom *Valentnost deverbativne imenicae u njemačkom i crnogorskom jeziku* sadržinski i metodološki zadovoljava neophodne kriterijume za ovu vrstu rada. Teorijski prikaz i empirijska analiza odabranog jezičkog fenomena, supklasnospecifičnog atributa uz deverbativnu imenicu, u potpunosti su ispunili zadate ciljeve. Kandidatkinja je pokazala da vlada tehnikom pisanja naučnog rada: rad ima jasnu strukturu i logički sled izlaganja, napisan je pitkim jezikom, a bogata referentna literatura je korišćena smisleno tako da se često sticao utisak da rad ne potpisuje neko ko je na početku naučne karijere.

Zato sa zadovoljstvom predlažemo Nastavno-naučnom vijeću Filološkog fakulteta u Nikšiću da prihvati ovaj izveštaj te kandidatkinju Goricu Harović pozove na javnu odbranu.

Komisija:

prof. dr Smilja Srdić, Filološki fakultet, Beograd, mentor

S. Srdić

prof. dr Annette Đurović, član

A. Đurović

prof. dr Sonja Nenezić, Filološki fakultet, Nikšić,
predsednik Komisije

S. Nenezić

u Nikšiću, 11. 5. 2018.

UNIVERZITET CRNE GORE
FILOLOŠKI FAKULTET
NIKŠIĆ

PRIMLJENO:	11. 05. 2018.		
ORG. JED.	BROJ	PRILOG	VRJEDNOST
01	701		

UNIVERZITET CRNE GORE

FILOLOŠKI FAKULTET

VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA

Predmet: Predlog Komisije za odbranu magistarskog rada Gorice Harović

Predlažem sledeći sastav Komisije za odbranu magistarskog rada *Valentnost deverbativne imenice u njemačkom i crnogorskom jeziku* kandidatkinje Gorice Harović:

1. Prof. dr Smilja Srđić, mentor
2. Prof. dr Annette Đurović
3. Prof. dr Sonja Nenezić

Prof. dr Smilja Srđić

U Nikšiću, 11.05.2018.